

آمادگی در برابر مخاطرات

اداره آمادگی در برابر مخاطرات

اداره کل آموزش عمومی، پایه و همگانی

معاونت آموزش و پژوهش و فن آوری

جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

اهداف آموزشی دوره

✓ حساس سازی فراگیران به اهمیت آمادگی در برابر مخاطرات

✓ ایجاد آمادگی افراد در مواجهه با مخاطرات طبیعی و انسان ساخت و کاهش آسیب پذیری آنها

آمادگی در برابر

مخاطرات

جلسه اول

جلسه اول

ضرورت آمادگی در برابر مخاطرات

چرا آمادگی؟

آماده شوید

جلسه برنامه ریزی مقابله با بلایا

چرا باید آماده بود؟

ضرورت آمادگی در برابر مخاطرات

• اولین امداد رسانیان در حوادث چه کسانی هستند؟

- خانواده، همسایگان، دوستان، همکاران و ...
- به شرط آموزش دیده بودن و آماده بودن

• چگونه باید آماده شد ؟

آمادگی در برابر حوادث و مخاطرات چگونه بدست می آید؟

- کسب آموزش ها
- تهیه لوازم و تجهیزات
- تمرین و تکرار

چرا آمادگی؟

• مخاطره چیست؟

هرچیزی که بتواند باعث آسیب یا خسارت شود، **مخاطره** یا **Hazard** نامیده می شود.

این آسیب یا خسارت می تواند جانی یا مالی و یا عامل اختلال در روال عادی کارها و خدمات باشد.

چرا آمادگی؟

• فواید آمادگی عمومی در برابر حوادث و بلایا

الف- کاهش ترس و اضطراب مردم

- شهروندان بدانند چه باید بکنند
- مردم باید بدانند به هنگام سوانح به کجا پناه ببرند و چه کنند
- مردم باید بدانند نیازهای اولیه پزشکی خود را چگونه رفع کنند

ب- کاهش خسارات ناشی از سوانح

- ساخت سیل بند، جابجایی محل سکونت، محکم کردن وسایل منزل
- دور شدن از گزند خطر

چرا آمادگی؟

• چرا آمادگی ضرورت دارد؟

- الف- خطر از دست رفتن جان شهروندان به علت سوانح و بلایا و عواقب طولانی مدت آسیب ها برای مردم و امکانات جامعه
- ب- امکان دارد امداد رسانیان به سرعت نتوانند در محل سانحه حاضر شوند و خود مردم باید آماده باشند.

چرا آمادگی؟

- آسیب پذیری چیست؟

- **جنبه های آسیب پذیری:** جنبه های فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی

- با یک تقسیم بندی ساده تر در چهار زمینه زیر می توانیم آسیب پذیر باشیم:

- ۱- **آسیب پذیری سازه ای:** مثل مقاوم نبودن دیوارها و ترک داشتن سقف ها

- ۲- **آسیب پذیری غیر سازه ای:** مثل محکم نبودن کمد به دیوار، فرسوده بودن سیم های برق، بسته بودن مسیرهای خروج اضطراری و غیره

- ۳- **آسیب پذیری فردی:** مثل سالمند بودن، باردار بودن، کودک بودن، معلول بودن و بیمار بودن

- ۴- **آسیب پذیری عملکردی:** مثل نداشتن برنامه تخلیه، نداشتن کیف اضطراری و غیره

چرا آمادگی؟

• تیم های آمادگی:

تیم های آمادگی در محلات از افراد داوطلب آموزش دیده همان مناطق تشکیل می شود.

اعضای این تیم ها علاوه بر آموزش، باید ارتباط خود را با دیگر اعضا حفظ کرده و در مانورهای تمرینی شرکت کنند.

چرا آمادگی؟

• تیم های آمادگی:

ضرورت و فایده وجود تیم های آمادگی در محلات چیست؟

✓ احتمال دیر رسیدن نیروهای امدادگران به دلایل:

- وسعت زیاد منطقه حادثه دیده

- مسدود شدن راههای دسترسی

- قطع ارتباطات

- کمبود امکانات سازمانها و ...

✓ ساماندهی نیروها و امکانات محلی قبل از رسیدن امدادگران

✓ ارزیابی سریع حادثه

آماده شوید جلسه برنامه ریزی برای مقابله با بلایا

کار گروهی

- آیا شما و خانواده‌تان در برابر مخاطرات آمادگی لازم را دارید؟
- چه مخاطراتی خانواده شما را تهدید می‌کند؟
- احتمال وقوع مخاطرات پیرامون شما چقدر است؟ (صفر / کم / متوسط / زیاد)
- چه کارهایی باید انجام دهید تا بتوان در برابر مخاطرات آماده‌تر شوید؟
- برای کم کردن خطر چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

کار گروهی

جلسه برنامه ریزی برای مقابله با بلایا

باید به خانواده‌ها بگوییم:

- ✓ در پایان هر فصل - چهار بار سالانه - تمام اعضای خانواده دور هم جمع شده و ضمن بحث و گفتگو، جدول برنامه ریزی را تکمیل کنند.
- ✓ همه اعضای خانواده در این بحث شرکت کنند.
- ✓ باعث می‌شود که همه افراد خانواده، دغدغه آماده شدن در برابر بلایا پیدا کنند.
- ✓ در انتهای هر فصل، این جدول را مرور و به‌روز کنید.

کار گروهی: جدول صفحه بعد را برای شهرستان محل سکونت خود تنظیم تکمیل کنید.

کار گروهی

توجه:

فراگیران به صورت گروهی، یک جلسه برنامه‌ریزی مقابله با بلایا را شبیه‌سازی کنید و با مشارکت یکدیگر جدول آشنایی با جلسه برنامه‌ریزی آمادگی برای مخاطرات را برای شهرستان خود، تکمیل کنید.

چه مخاطراتی خانواده ما را تهدید می‌کند؟	احتمال وقوع (صفر / کم / متوسط / زیاد)	برای کم کردن خطر، چه کاری می‌توانم انجام دهم؟
۱- مخاطرات طبیعی		
زمین‌لرزه		
رانش زمین و گل و لای		
آتش‌فشان		
سونامی		
سیل		
توفان دریایی		
توفان شن		
خشکسالی		
گرمای شدید		
آتش‌سوزی در طبیعت		
بهمن		
زمستان سخت و شدید		
توفان تندی و رعد و برق		
تورنادو		
۲- مخاطرات انسان‌ساخت		
حوادث جاده‌ای		
آتش‌سوزی خانگی		
ریزگردها و آلودگی هوا		
مخاطرات ناشی از مواد خطرناک		
تخریب سد		
مخاطرات ناشی از نیروگاه‌های هسته‌ای		
انفجارات هسته‌ای		
انتشار مواد رادیواکتیو		
انفجارات تروریستی		
تهدیدات شیمیایی		
تهدیدات بیولوژیک		

کار گروهی

• در هر سطح چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

سطح ایمنی	چند نمونه از کارهایی که می‌توانیم مثلاً در مورد مخاطره زلزله انجام بدهیم	مثالهای فراگیران
۱ فرد	مطالعه در باره زلزله، آشنایی با اقداماتی که فرد، قبل، حین یا بعد از زلزله باید انجام دهد.	
۲ خانواده	رسم نقشه خطر محل سکونت، تمرین تخلیه اضطراری	
۳ محله	تشکیل تیم‌های امداد محله، ایجاد کانکس تجهیزات امدادی	
۴ شهر / روستا	نظارت بر ساخت و سازها، تجهیز تیم‌های امدادرسانی	
۵ کشور	تصویب قوانین و آیین‌نامه‌های مرتبط، تهیه برنامه ملی مدیریت کاهش خطر زلزله	

آشنایی با ارزیابی آمادگی خانواده (مولفه های شاخص):

۱. برگزاری جلسه برنامه ریزی برای مقابله با بلایا در خانواده طی یک سال گذشته
۲. رسم نقشه خطر بلایای مهم توسط خانواده
۳. ارزیابی مقاومت ساختمان منزل در برابر زلزله توسط یک فرد متخصص طی یک سال گذشته
۴. اقدام برای مقاوم سازی ساختمان منزل، در صورت مقاوم نبودن آن
۵. ارزیابی آسیب پذیری عوامل غیرسازه ای محل سکونت در برابر زلزله طی یک سال گذشته

• آشنایی با ارزیابی آمادگی خانواده (مولفه های شاخص):

۶. اقدام برای کاهش آسیب پذیری عوامل غیرسازه ای منزل طی یک سال گذشته

۷. وجود کیف شرایط اضطراری و بلایا در خانواده

۸. داشتن برنامه ارتباطی در خانواده برای شرایط اضطراری و بلایا

۹. داشتن برنامه تخلیه در خانواده برای شرایط اضطراری و بلایا

۱۰. داشتن برنامه کمک به گروه های آسیب پذیر خانواده در شرایط اضطراری و بلایا

• آشنایی با ارزیابی آمادگی خانواده (مولفه های شاخص):

۱۱. آشنا بودن خانواده با هشدارهای اولیه مخاطرات مهم منطقه مانند سیل، توفان و غیره

۱۲. وجود وسایل اطفای حریق آماده در منزل

۱۳. آموزش کمک‌های اولیه دیدن حداقل یکی از اعضای خانواده، طی یک سال گذشته

۱۴. مشارکت خانواده در برنامه‌های مدیریت بلایا در محله

۱۵. تمرین شرایط اضطراری و بلایا در خانواده، طی یک سال گذشته

کار گروهی

• آشنایی با فرم ارزیابی آمادگی خانواده:

آمادگی خانواده را با پاسخ دادن به سؤالات فرم آشنایی با ارزیابی آمادگی خانواده ارزیابی کنید:

نمایش جدول آشنایی با ارزیابی آمادگی خانواده ارزیابی

جمع امتیاز: هر پاسخ بلی امتیاز یک و هر پاسخ خیر امتیاز صفر

صفر تا پنج: آمادگی ضعیف

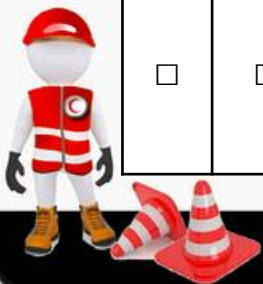
شش تا ده: آمادگی متوسط

یازده تا پانزده: آمادگی خوب

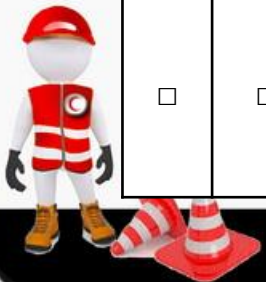
کار گروهی

ردیف	سوال	راهنما	بله	خیر
۱	آیا طی یکسال گذشته در خانواده شما جلسه برنامه ریزی برای مقابله با بلایا انجام شده است؟	منظور از بلایا مانند زلزله، سیل، آتش سوزی و غیره می باشند. جلسه خانوار عبارت است از جلسه ای که تمام اعضا خانواده شامل والدین، فرزندان، پدر و مادر بزرگ و ... دور هم جمع شده و در مورد مقابله با بلایا با هم صحبت نمایند.	☐	☐
۲	آیا خانواده شما نقشه خطر بلایای مهم را رسم کرده است؟	نقشه خطر عبارت است نقشه ای که محل های امن و یا پرخطر منزل و یا محله سکونت شما را در صورت وقوع بلایایی مانند زلزله یا سیل مشخص می کند.	☐	☐
۳	آیا مقاومت ساختمان منزل شما در برابر زلزله طی یکسال گذشته توسط یک فرد متخصص ارزیابی شده است؟ (ارزیابی خطر سازه ای)	منظور از فرد متخصص، فردی است که حداقل دارای مدرک مهندسی ساختمان و دارای اطلاعات کافی در خصوص مقاومت ساختمان در برابر بلایا باشد (ساختمان یا سازه عبارت است از دیوارها، سقف و ستون)	☐	☐
۴	آیا طی یکسال گذشته اقدامی را برای مقاوم سازی ساختمان منزلتان برای زلزله انجام داده اید؟	مقاوم سازی ساختمان شامل اقداماتی است که توسط حضور فرد متخصص و با استفاده از روش های فنی برای افزایش ایمنی سازه ای انجام می شود.	☐	☐
۵	آیا طی یکسال گذشته آسیب پذیری عوامل غیرسازه ای محل سکونت خود را برای زلزله ارزیابی کرده اید؟ (ارزیابی خطر غیر سازه ای)	عوامل غیرسازه ای عبارتند از تاسیسات (آب، برق و گاز)، لوازم منزل و دکوری، شیشه ها و غیره) این ارزیابی می تواند توسط خانوار انجام شود. البته بهتر است که از یک فرد متخصص کمک گرفته شود.	☐	☐

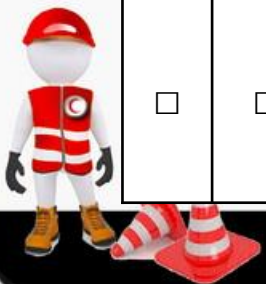
کار گروهی

ردیف	سوال	راهنما	بله	خیر
۶	آیا طی یکسال گذشته اقدامی را برای کاهش آسیب پذیری عوامل غیرسازه ای منزل خود انجام داده اید؟	عبارت است از اقداماتی که عوامل غیرسازه ای منزل شما را در برابر پرت شدن، شکستن و آسیب دیدن حفظ می کند. این اقدامات عبارتند از جابجا کردن، حذف کردن و یا فیکس و ثابت کردن عوامل غیرسازه ای	☐	☐
۷	آیا در خانواده شما کیف شرایط اضطراری و بلایا وجود دارد؟	کیف اضطراری کیفی است که در زمان وقوع مخاطره و در هنگام تخلیه منزل در دسترس بوده و توسط اعضا خانواده برداشته می شود. محتویات آن عبارت است از جعبه کمک های اولیه پول مدارک مهم (شناسنامه، اسناد زمین، ...) مواد غذایی خشک / کنسرو چراغ قوه با باتری اضافه رادیو با باتری اضافه و ...	☐	☐
۸	آیا خانواده شما برای شرایط اضطراری و بلایا دارای برنامه ارتباطی است؟	برنامه ارتباطی برنامه ای است که اعضا خانواده باید قبل از مخاطره به آن فکر کنند. به عنوان مثال باید محلی را برای ملاقات اعضای خانواده بعد از حادثه تعیین کنند، و همچنین آدرس و تلفن یکی از اقوام در شهر یا روستای دیگری را برای مشخص کنند.	☐	☐
۹	آیا خانواده شما برای شرایط اضطراری و بلایا برنامه تخلیه دارد؟	منظور از برنامه تخلیه، برنامه ای است که خانواده از قبل از وقوع مخاطره مسیرهای امن خروج در شرایط اضطرار را تعیین کنند و در زمان وقوع حادثه از آن مسیر استفاده نمایند.	☐	☐
۱۰	آیا در خانواده شما برای کمک به گروه های آسیب پذیر در شرایط اضطراری و بلایا برنامه خاصی وجود دارد؟	منظور از گروه های آسیب پذیر زنان، کودکان، سالمندان و بیماران و ... می باشد. در هر خانواده باید فرد یا افرادی تعیین شوند تا در زمان وقوع مخاطره مسئولیت مراقبت (خروج اضطراری، توجه به لوازم و ملزومات آنها و ...) این افراد را به عهده بگیرد.	☐	☐

کار گروهی

ردیف	سوال	راهنما	بله	خیر
۱۱	آیا اعضای خانواده شما با هشدارهای اولیه مخاطرات مهم منطقه مانند سیل، طوفان و غیره آشنا هستند؟	منظور از هشدارهای اولیه مخاطرات این است که خانواده باید از حوادثی که آنها و محله آنها را تهدید می کند، آگاه باشند. این هشدارها می تواند به شکل صوتی (آژیر و ...) یا دیداری یا اخبار صدا و سیما باشند.	☐	☐
۱۲	آیا وسایل اطفای حریق آماده در منزل شما وجود دارد؟	منظور از آماده، وجود حداقل یک کپسول آتشنشانی شارژ شده است که اعضای خانواده روش استفاده از آن را می دانند.	☐	☐
۱۳	آیا حداقل یکی از اعضای خانوار شما طی یکسال گذشته برای کمک های اولیه پزشکی آموزش دیده است؟	کمک های اولیه عبارت است از آموزش نحوه احیاء کنترل خونریزی، بازکردن راه های هوایی و حمل مصدومین و ... چنانچه از آموزش بیش از یک سال گذشته باشد، امتیاز صفر منظور خواهد شد.	☐	☐
۱۴	آیا خانواده شما در برنامه های مدیریت بلایا در محله خود مشارکت دارد؟	منظور این است که در صورت وجود گروه هایی در محله که در خصوص مقابله با حوادث و بلایا فعالیت دارند (مانند شهرداری ها، مساجد و ...) آنها را شناخته و در برنامه آنها مشارکت فعال نماید.	☐	☐
۱۵	آیا طی یکسال گذشته، خانواده شما تمرین شرایط اضطراری و بلایا (تمرین آمادگی) را انجام داده است؟	منظور از تمرین، شبیه سازی وقوع یک مخاطره است که خانواده باید در آن اقدامات مناسب بر اساس آموزش ها انجام دهد. این اقدامات عبارتند از: پناه گیری در محل امن، تخلیه اضطراری، کمک به افراد آسیب پذیر و ...	☐	☐

تنها تحقیق انجام شده در کل کشور مطالعه ای است که وزارت بهداشت، درمان در سال ۱۳۹۱ در کشور در خصوص آمادگی خانوارها انجام داده است.

❖ آمادگی خانوارهای ایرانی ۸/۵ درصد گزارش شده است.

❖ بعد از مداخلات و آموزشهای که انجام شده در سال ۹۴ به ۹/۳ رسیده است.

❖ از طرف دیگر عدم تداوم برنامه های آموزشی به تدریج باعث برگشت آمادگی ها خواهد شد.

نتایج پژوهش ها چه می گوید؟

طبق نتایج مطالعه دیگری که در شهر تهران در سال ۱۳۹۳ انجام شده:

❖ ۹۳/۳ درصد پاسخ دهندگان میزان آمادگی خود را در زمینه آمادگی «قبل، حین و بعد از بلایا» متوسط و کمتر از متوسط اعلام کرده اند.

❖ ۵۸/۵ درصد اقدام برای آموختن موضوعات مربوطه را نیز در حد کم اعلام کرده اند.

❖ در مجموع همه شواهد نشاندهنده نیاز اساسی کشور به آموزش همگانی در زمینه آمادگی در برابر حوادث و بلایا می باشد.

پایان جلسه اول

اداره کل آموزش عمومی، پایه و بگانی
معاونت آموزش، پژوهش و فن آوری
جمعیت حلال احمر جمهوری اسلامی ایران